

สถานการณ์การผลิตและการตลาดถั่วเหลือง

พื้นที่ปลูกและผลผลิตของไทย

ถั่วเหลืองเป็นหนึ่งในพืชไร่เศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศไทย โดยในปี 2551 เป็นพื้นที่เพาะปลูกถั่วเหลืองถึง 815,940 ไร่ ในปีเพาะปลูก 2550/51 ก่อนจะค่อยๆ ลดลงเหลือ 752,668 และ 758,041 ไร่ ในปีเพาะปลูก 2551/52 และ 2552/53 ตามลำดับ ในขณะที่ผลผลิตก็ลดลงเช่นเดียวกัน จาก 201,291 ตัน ในปีเพาะปลูก 2550/51 ก็ลดเหลือ 186,598 และ 190,480 ตัน ในปีเพาะปลูก 2551/52 และ 2552/53

เนื้อที่เพาะปลูก(ไร่)			ผลผลิต (ตัน)			ผลผลิตไร่ (กิโลกรัม)		
ปีเพาะปลูก			ปีเพาะปลูก			ปีเพาะปลูก		
2550/51	2551/52	2552/53	2550/51	2551/52	2552/53	2550/51	2551/52	2552/53
815,940	752,668	758,041	201,291	186,598	190,480	247	248	251

เรียบเรียงจากข้อมูลพื้นฐานการเกษตร ปี 2552

ทั้งนี้ ตามข้อมูลของสำนักเศรษฐกิจการเกษตร พบว่าในปี 2550 ประเทศไทยมีพื้นที่เพาะปลูกถั่วเหลืองทั้งสิ้น 815,940 ไร่ คิดเป็นพื้นที่เก็บเกี่ยวรวม 789,910 ไร่ ได้ผลผลิตทั้งหมด 201,297 ตัน โดยภาคเหนือมีเนื้อที่เพาะปลูกถั่วเหลือง 531,481 ไร่ ภาคอีสานมีพื้นที่เพาะปลูกถั่วเหลือง 217,742 ไร่ และภาคกลาง 66,717 ไร่¹

จังหวัดที่ปลูกถั่วเหลืองมากกว่า 50,000 ไร่	แม่ฮ่องสอน เชียงใหม่ แพร่ ตาก สุโขทัย เลย ชัยภูมิ ขอนแก่น
จังหวัดที่ปลูกอยู่ระหว่าง 30,001-50,000 ไร่	เชียงราย ลำปาง น่าน อุตรดิตถ์ พิษณุโลก กำแพงเพชร สระแก้ว
จังหวัดที่ปลูกอยู่ระหว่าง 10,001-30,000 ไร่	ฉะเชิงเทรา หนองบัวลำภู
จังหวัดที่ปลูกอยู่ระหว่าง 5,001-10,000 ไร่	อุดรธานี เพชรบูรณ์ จันทบุรี
จังหวัดที่มีการปลูกน้อยกว่า 5,000 ไร่	พะเยา ลำพูน พิจิตร นครสวรรค์ อุทัยธานี กาญจนบุรี สระบุรี ปราจีนบุรี มหาสารคาม กาฬสินธุ์ ร้อยเอ็ด หนองคาย

เรียบเรียงจากข้อมูลพื้นฐานเศรษฐกิจการเกษตร ปี 2550

ทั้งนี้ สำนักเศรษฐกิจการเกษตรคาดการณ์ว่าถั่วเหลืองจะเป็นหนึ่งในผลผลิตสินค้าเกษตรที่มีปริมาณลดลงในอนาคต² เนื่องจากผลกระทบจากนโยบายเปิดเสรีการนำเข้าถั่วเหลืองจากต่างประเทศภายใต้กรอบความตกลงต่างๆ จำนวนครัวเรือนที่เพาะปลูกถั่วเหลืองก็ยังคงลดน้อยถอยลงมาก จาก 91,323 ครัวเรือนที่มีอาชีพเพาะปลูกถั่วเหลืองในปีเพาะปลูก 2520/51 ก็เหลือแค่ 90,969 และ 88,203 ครัวเรือนในปีเพาะปลูก 2551/52 และ 2552/53 ตามลำดับ³

ปัจจุบันราคาที่เกษตรกรขายถั่วเหลืองชนิดคละได้ที่ไร่นาโดยเฉลี่ยทั้งประเทศในปีเพาะปลูก 2550, 2551 และ 2552 คือ 15.12, 15.46 และ 13.87 บาท/กิโลกรัมตามลำดับ⁴

¹ ข้อมูลพื้นฐานเศรษฐกิจการเกษตร ปี 2552

² ผลการพยากรณ์ผลผลิตการเกษตร ณ เดือนกันยายน 2552

http://www2.oae.go.th/mis/Forecast/04_DEC2552/Thai/all/wh_conclude.htm

³ ข้อมูลพื้นฐานเศรษฐกิจการเกษตร ปี 2550

⁴ ราคาเฉลี่ยรายเดือนที่เกษตรกรขายได้ที่ไร่นา ระดับประเทศ ปี 2550-2552 ดาวน์โหลดที่

http://www2.oae.go.th/mis/Forecast/04_DEC2552/Thai/all/wh_05.htm

นโยบายถั่วเหลืองของประเทศไทย

นโยบายของรัฐบาลในอดีตที่ให้ความคุ้มครองเกษตรกรผู้ผลิตถั่วเหลือง และควบคุมปริมาณการนำเข้าในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5 (ปี 2525-2529) ทำให้การปลูกถั่วเหลืองมีการเติบโตอย่างต่อเนื่อง จนกระทั่งคณะรัฐมนตรีมีมติเมื่อวันที่ 9 มกราคม 2533 ให้ยกเลิกมาตรการควบคุมการนำเข้ากากถั่วเหลืองเป็นนำเข้าโดยเสรี ส่งผลกระทบทำให้ราคาถั่วเหลืองที่เกษตรกรขายได้ลดต่ำลงจากราคาเฉลี่ยกิโลกรัมละ 12-8.84 บาทในปี 2530/31-2531/32 ลดลงอยู่ในช่วงระดับราคาเฉลี่ยกิโลกรัมละ 7.32-7.81 บาทในช่วงปี 2533/34-2535/36 ก่อนที่ข้อตกลงขององค์การการค้าโลก (WTO) ว่าด้วยการเปิดตลาดให้นำเข้าสินค้าเกษตรที่เคยเป็นสินค้าควบคุมการนำเข้า จะกำหนดให้ถั่วเหลืองเป็นสินค้าที่ต้องเปิดตลาดให้นำเข้าด้วย นั่นส่งผลให้ราคาถั่วเหลืองภายในประเทศต่ำลงเนื่องจากราคาถั่วเหลืองนำเข้ามีราคาถูกกว่าถั่วเหลืองที่ผลิตภายในประเทศ ต่อมาในปี 2539 รัฐบาลจึงมีนโยบายให้นำเข้าถั่วเหลืองรวมทั้งกากถั่วเหลืองได้โดยเสรี ไม่จำกัดปริมาณและช่วงเวลานำเข้าเพียงแต่มีมาตรการคุ้มครองผู้ผลิตภายในประเทศด้วยการให้ผู้มีสิทธินำเข้าถั่วเหลืองและกากถั่วเหลืองต้องรับซื้อผลผลิตภายในประเทศในราคาขั้นต่ำที่กำหนด ส่งผลให้ปริมาณการนำเข้าถั่วเหลืองเพิ่มขึ้นจาก 425,000 ตัน ในปี 2538/39 เป็น 1,300,000 ตัน⁵ การที่ประเทศไทยเปิดเสรีการนำเข้าถั่วเหลืองภายใต้กรอบอาฟต้าเชื่อว่าจะทำให้มีการนำเข้าถั่วเหลืองเพิ่มขึ้นและทำให้จำนวนพื้นที่การปลูกถั่วเหลืองของประเทศไทยลดลงมากขึ้น

เอกชนที่ได้รับสิทธิในการนำเข้าถั่วเหลืองจากต่างประเทศมีจำนวน 13 ราย คือ 1) สมาคมผู้ผลิตน้ำมันถั่วเหลืองและรำข้าว 2) สมาคมผู้ผลิตอาหารสัตว์ไทย 3) สมาคมส่งเสริมผู้ใช้วัตถุดิบอาหารสัตว์ 4) สมาคมปศุสัตว์ไทย 5) สมาคมผู้เลี้ยงไก่เนื้อเพื่อการส่งออก 6) สมาคมผู้ผลิตไก่เพื่อส่งออกไทย 7) บริษัท กรีนสโอด จำกัด 8) บริษัท แลคตาซอย จำกัด 9) บริษัท ไทยซีเม จำกัด 10) บริษัท แดรี่ พลัส จำกัด 11) บริษัท ไทยซีเม จำกัด 12) ห้างหุ้นส่วนจำกัดคิคโคเคน และ 13) สมาคมผู้ค้าสินค้าเกษตรกับประเทศเพื่อนบ้าน

โดยผู้มีสิทธินำเข้าให้ความร่วมมือในการรับซื้อเมล็ดถั่วเหลืองที่ผลิตในประเทศจากเกษตรกร ทั้งหมดในราคาตามกลไกตลาด แต่ไม่ต่ำกว่าราคาขั้นต่ำที่กำหนด

ประเทศที่ส่งออกถั่วเหลืองสำคัญของโลก

โดยปี 2550 สหรัฐอเมริกามีเนื้อที่เก็บเกี่ยวถั่วเหลืองถึง 198,656,000 ไร่ ได้ผลผลิตถึง 70,707,000 ตัน บราซิลมีเนื้อที่เก็บเกี่ยวถั่วเหลือง 134,145,000 ไร่ ได้ผลผลิต 58,197,000 ตัน และอาร์เจนตินามีเนื้อที่เก็บเกี่ยวถั่วเหลือง 104,650 ไร่ ได้ผลผลิต 45,500,000 ตัน จากผลผลิตรวมทั้งโลกในปีนั้น 216,126,000 ตันบนเนื้อที่เก็บเกี่ยวทั้งสิ้น 616,732,000 ไร่⁶ โดยผลผลิตราว 216 ล้านตันนี้เป็นถั่วเหลือง GMOs มากถึงร้อยละ 58.6 ซึ่งเป็นสัดส่วนที่สูงกว่าพืชทุกชนิด จนกินพื้นที่เพาะปลูกทั่วโลกกว่า 60 ล้านเฮกตาร์นับจากการปลูกถั่วเหลือง GMOs ครั้งแรกในสหรัฐอเมริกาเมื่อปี 2539 จนกระทั่งในปี 2550 สหรัฐอเมริกาและอาร์เจนตินามีพื้นที่ปลูกถั่วเหลือง GMOs สูงถึงร้อยละ 85 และ 98 ของพื้นที่ทั้งหมดที่ปลูกถั่วเหลือง⁷

ด้วยในทางปฏิบัติแล้วทั้งประเทศสหรัฐอเมริกาและอาร์เจนตินาต่างปฏิบัติต่อถั่วเหลือง GMOs และ Non-GMOs ไม่ต่างกันในทุกขั้นตอน แม้แต่การเก็บเกี่ยว การขนส่ง จนถึงกระบวนการเก็บรักษาและบรรจุ จนถั่วเหลืองที่นำเข้าจากประเทศเหล่านี้มีสัดส่วนของถั่วเหลือง GMOs สูงมาก ขณะที่บราซิลแม้ครั้งหนึ่งจะเคยปฏิเสธการปลูกถั่วเหลือง GMOs แต่ก็อนุญาติให้มีการปลูกในระยะเวลาต่อมา ปัจจุบันประเทศบราซิลจึงมีพื้นที่ปลูกถั่วเหลือง GMOs ทั้งสิ้นร้อยละ 64 ของพื้นที่ทั้งหมด จะยกเว้นก็ทางภาคเหนือของประเทศเท่านั้นที่ยังคงปลูกถั่วเหลืองธรรมชาติอยู่⁸

⁵ กรมส่งเสริมการเกษตร <http://www.doae.go.th/plant/soybn.htm>

⁶ สถิติการเกษตรของประเทศไทย ปี 2551

⁷ http://www.gmo-compass.org/eng/grocery_shopping/crops/19.genetically_modified_soybean.html

⁸ http://www.gmo-compass.org/eng/grocery_shopping/crops/19.genetically_modified_soybean.html

เมล็ดพันธุ์ถั่วเหลือง

พันธุ์ถั่วเหลืองที่ประเทศไทยแนะนำส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกส่วนใหญ่จะเป็นพันธุ์ที่ผ่านการรับรองพันธุ์จากกรมวิชาการเกษตร โดยปัจจุบันมีด้วยกัน 9 พันธุ์ คือ 1) พันธุ์ สจ.1 (SJ. 1) 2) พันธุ์ สจ.2 (SJ.2) 3) พันธุ์ สจ.4 (S.J.4) 4) พันธุ์ สจ.5 (SJ. 5) 5) พันธุ์นครสวรรค์ 1 (นว.1: NS. 1) 6) พันธุ์เชียงใหม่ 60 (ชม.60: CM. 60) 7) พันธุ์ มข.35 (KKU. 35) 8) พันธุ์สุโขทัย 1 (สท.1: ST. 1) และ 9) พันธุ์สุโขทัย 2 (สท.2: ST.2)⁹ ซึ่งทั้ง 9 พันธุ์จะเป็นสายพันธุ์ที่ไม่ได้ตัดต่อพันธุกรรมแต่อย่างใด โดยปัจจุบันทางราชการไม่ได้ผลิตเมล็ดพันธุ์ สจ.1 และ สจ.2 แล้ว จะมีเพียงเกษตรกรที่เก็บพันธุ์ไว้ใช้ปลูกเองในบางท้องที่เป็นแหล่งปลูกเดิม เช่น จังหวัดกำแพงเพชร ตาก และพิษณุโลก¹⁰

การปลูกถั่วเหลืองแบบอินทรีย์

มีการปลูกถั่วเหลืองอินทรีย์ในประเทศไทยมานานแล้ว ตัวอย่างเช่นชาวมุสลิมบ้านดอนเจียง ต.สบเปิง อ.แม่แตง จ.เชียงใหม่ ประมาณ 8 ราย โดยการสนับสนุนของสภาชุมชนเกษตรกรรมยั่งยืนได้ทดลองปลูกถั่วเหลืองอินทรีย์ในฤดูแล้งในช่วงต้นปี 2544 พบว่าการปลูกถั่วเหลืองอินทรีย์ให้ผลผลิตต่อไร่สูงกว่าการปลูกถั่วเหลืองที่ใช้สารเคมี และยังมีราคาดีกว่า ทำให้ชุมชนมีรายรับต่อเดือนสูงกว่าการปลูกถั่วเหลืองโดยใช้สารเคมี ผลผลิตที่ได้ก็มากกว่า 15 ตัน/ไร่ โดยผลผลิตส่วนหนึ่งส่งไปขายยังตลาดทางเลือกในเขตตัวเมือง จ.เชียงใหม่ ขณะที่ผลผลิตอีกจำนวนมากที่หาตลาดรองรับไม่ได้จะนำไปแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ เช่น นานมถั่วเหลือง

ไม่ต่างจากกลุ่มผู้ปลูกถั่วเหลืองอินทรีย์ สหกรณ์การเกษตรหางดง จำกัด ต.หางดง อ.หางดง จ.เชียงใหม่ ที่เดิมเกษตรกรมักกำจัดวัชพืชด้วยการใช้สารเคมี กระทั่งเดือนธันวาคม 2545 หลังเปลี่ยนมาทำเกษตรอินทรีย์ตามคำแนะนำของเจ้าหน้าที่มูลนิธิสายใยแผ่นดิน ก็ทำให้สามารถชะลอการเติบโตของวัชพืชได้ดี ดินมีความสมบูรณ์ขึ้น แกรมช่วยลดค่าต้นทุนการผลิตกว่า 4,000 บาท/ไร่¹¹

เหมือนกันกับความพยายามของสหกรณ์การเกษตรพัฒนาจำกัด หรือสหกรณ์วัดป่า อ.แมริม จ.เชียงใหม่ ที่ได้ดำเนินการเกี่ยวกับโครงการเกษตรอินทรีย์ (เกษตรปลอดสาร) เพื่อรณรงค์ส่งเสริมให้สมาชิกของสหกรณ์หันมาทำเกษตรอินทรีย์ โดยเริ่มที่การทำนาอินทรีย์และปลูกถั่วเหลืองอินทรีย์เพื่อจะให้เป็นทางออกในกระบวนการทำเกษตรยั่งยืนต่อไป โดยบริหารจัดการได้ดี มีการประสานงานกับผู้รับซื้อโดยตรงเพื่อตัดพ่อค้าคนกลาง กระทั่งปัจจุบันทั้งข้าวอินทรีย์และถั่วเหลืองอินทรีย์ของสหกรณ์ที่นี้ไม่มีปัญหาด้านการตลาด

ขณะที่ศูนย์การเรียนรู้กลุ่มออมทรัพย์วังซ้อง ต.ถีตอง อ.เมือง จ.น่าน ก็ได้ผลิตถั่วเหลืองอินทรีย์เพื่อเป็นหนึ่งในแนวทางการลดใช้สารเคมี และอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมภายในชุมชน เพราะถั่วเหลืองเป็นพืชที่สร้างรายได้ให้กับคนในชุมชนแถบ ต.ถีตองรองลงมาจากข้าวนา โดยหลักสูตรนี้ทางแกนนำที่มีด้วยกัน 3 คน ได้ทดลองทำเป็นปีแรก โดยตัดสินใจนำพื้นที่ตัวเองคนละ 2 ไร่ มาทดลองปลูกถั่วเหลืองอินทรีย์ จนกระทั่งสามารถเก็บเกี่ยวได้แล้วเมื่อเดือนมีนาคม 2552 ที่ผ่านมา¹²

กล่าวโดยสรุป ทิศทางทางการตลาดของสินค้าเกษตรอินทรีย์นั้นนอกจากข้าวขาว ข้าวกล้องอินทรีย์จะส่งไปขายยังสหภาพยุโรปได้แล้ว ถั่วเหลืองและถั่วลิสงอินทรีย์ของประเทศไทยก็ยังเป็นอีกหนึ่งผลิตผลที่สามารถส่งไปขายได้ด้วยเช่นกัน

⁹ กรมส่งเสริมการเกษตร <http://www.doae.go.th/plant/soybn.htm>

¹⁰ กรมส่งเสริมการเกษตร <http://www.doae.go.th/library/html/detail/bean2/ruk2.htm>

¹¹ ตื่น “ เกษตรอินทรีย์ ” ผ่าทางต้นการส่งออก

<http://www.talaadthai.com/web/resource/detail.asp?groupid=5&subjectid=24&pageno=>

¹² <http://www.jokonan.org/report.asp?NID=100000019>